

OPONENTSKÝ POSUDEK HABILITAČNÍ PRÁCE

Vědní obor: Hygiena a epidemiologie

Autorka: Ing. Hana Tomášková, Ph.D.

Název posuzované práce:

Karcinogenní riziko u horníků černouhelných hlubinných dolů v České republice

oponent: doc. MUDr. Marie Nakládlová, Ph.D.
přednostka Kliniky pracovního lékařství LF UP a FN Olomouc

Olomouc, duben 2018

Otázce karcinogenního rizika u horníků černouhelných hlubinných dolů v České republice se uchazečka, paní Ing. Hana Tomášková, Ph.D., věnuje soustavně od r. 2001.

Hlavním cílem předložené habilitační práce bylo přispět k objasnění této stále aktuální problematiky.

Popisná část

Práce je pojata jako komentovaný soubor publikovaných odborných prací. Na prvních 50 stranách textu jsou uvedeny jednak výsledky dosavadních epidemiologických studií a jednak objasněny cíle, metody práce a výsledky tří původních epidemiologických studií, na kterých se uchazečka podílela. Diskuze analyzuje výsledky provedených studií a srovnává je s výsledky prací publikovaných v naší i zahraniční literatuře. Práci uzavírá shrnující závěr a dostatečně rozsáhlý seznam literárních zdrojů. Práce je opatřena 12 přílohami, z nichž dvě představují prvoautorské články paní doktorky uveřejněné v časopisech s impakt faktorem. Habilitační práce je tak obsahově provázána v jednotně působící celek.

Každá ze tří studií je klasicky členěna a splňuje požadavky kladené na původní vědecké práce.

První studie byla řešena v letech 2001 - 2003 v rámci grantového projektu podpořeného IGA MZ ČR a kladla si za cíl ověřit karcinogenní účinek důlních prachů s obsahem krystalické formy oxidu křemičitého na souboru horníků černouhelných dolů, a to zejména s ohledem na rakovinu plic, žaludku a tlustého střeva. Dalším cílem bylo ověřit vliv přítomnosti uhlokopské pneumokoniózy (PNU), kouření, délky profesionální expozice, věku a konkrétní hornické profese na vznik rakoviny plic. Soubor tvořilo 7772 bývalých horníků, kteří dosáhli minimálně 70 % nejvyšší přípustné expozice. U všech sledovaných byly získány údaje z oddělení pracovního lékařství a data z Regionálního registru nádorových onemocnění. Informace o zdravotním stavu populace ČR byly získány ze Zdravotnických ročenek ÚZIS Praha. Bylo zjištěno, že incidence maligních nádorových onemocnění u horníků je srovnatelná s jejich incidencí v běžné populaci ČR. U horníků s PNU se však nádorové onemocnění vyskytlo 1,5x častěji, konkrétně rakovina plic byla u nich až dvakrát častější (OR = 1,97) než u horníků bez PNU. Dalšími rizikovými faktory pro vznik rakoviny plic se ukázaly kouření, věk a doba profesionální expozice. Jako dominantní rizikový faktor figurovalo kouření, kdy kuřáci měli 6x větší pravděpodobnost onemocnět rakovinou plic než nekuřáci.

Druhá navazující studie byla provedena s cílem ověřit, nakolik uhlokopská pneumokonióza ovlivňuje míru rizika vzniku zejména rakoviny plic a také ověřit, jak karcinogenní riziko souvisí se závažností rtg nálezu PNU a s dobou profesionální expozice horníků černouhelných dolů. Sledovaný soubor tvořilo 2504 bývalých zaměstnanců černouhelných dolů, kteří měli uznánu uhlokopskou pneumokoniózu jako nemoc z povolání v letech 1992 - 2001. Kontrolní soubor zahrnoval 6705 horníků bez PNU. Data byla získána z několika oddělení pracovního lékařství, která nemoci z povolání uznala, dále z Národního registru nemocí z povolání a z Národního onkologického registru. U sledovaného souboru bylo zjištěno přibližně 2x vyšší riziko než v populaci mužů ČR. Riziko se zvyšovalo se závažností rtg změn svědčících o PNU.

Navazující **třetí studie** měla za cíl srovnat celkovou a specifickou úmrtnost u horníků s PNU a bez ní a také zjistit souvislost celkové a specifické úmrtnosti osob s PNU v závislosti na závažnosti rtg nálezu. První výzkumný soubor tvořili horníci, u kterých byla uznána v letech 1992 – 2013 uhlokopská PNU jako nemoc z povolání, druhý soubor potom tvořili horníci, kteří PNU neonemocněli. Data byla získána z Národního registru nemocí z povolání, z Národního registru obyvatel a z Národního zdravotnického informačního systému. U horníků s PNU byla zjištěna statisticky významně zvýšená celková úmrtnost ve srovnání s populací mužů ČR, na této zvýšené úmrtnosti se podílela především rakovina plic. U horníků bez PNU byla celková úmrtnost naopak nižší než u populace mužů ČR. Dále ve skupině horníků s komplikovanou uhlokopskou PNU byla vyšší úmrtnost na rakovinu plic než u horníků s prostou PNU.

Hodnocení:

Téma je velmi aktuální, způsob řešení stanovených cílů i použité metody považuji za správné. Kladně hodnotím mezioborovou spolupráci, která byla při celé práci potřebná. Nelze opomenout ani publikaci výsledků práce v časopisech s impakt faktorem. K formální ani jazykové úpravě nemám připomínky.

Jedná se o kvalitní práci, jejíž přínos je prokazatelný. **Práce přináší významné nové vědecké poznatky.** V oblasti poznatků o zdravotním stavu horníků černouhelných dolů, vybraných rizikových faktorech jejich práce i jako podklad pro další kroky v oblasti nejen léčebně-preventivní, ale i sociálně ekonomické mají rozsáhlé studie, na kterých se paní doktorka podílela, nezastupitelné místo.

Dotazy:

1. Může autorka uvést stručně údaje Národního registru nemocí z povolání týkající se uhlokopské pneumokoniózy v posledním období, tedy i za rok 2017? Platí i nadále základní klesající trend v počtech nově uznaných PNU zjišťovaný v předložené práci?

2. V samostatné kapitole 1.2. se autorka věnuje výsledkům epidemiologických studií, které byly na zvolené téma publikovány. Přinášejí výsledky nejaktuálnějších studií z let 2016, 2017 a z letošního roku nějaká zajímavá či doplňující fakta k řešené problematice, resp. potvrzují se i nadále výsledky studií, které jsou předmětem habilitační práce?

Závěr:

Stanoveným tématem, užitými metodami, zpracováním, zjištěnými výsledky i jejich interpretací splňuje předložená práce všechny požadavky kladené na habilitační práci, a proto ji **doporučuji k obhajobě a na jejím základě doporučuji udělit titul docent pro obor hygiena a epidemiologie.**

doc. MUDr. Marie Nakládalová, Ph.D. podpis:

V Olomouci 23. 4. 2018